

ФОРМУВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ КНИЖНОЇ КУЛЬТУРИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНСЬКОГО БАРОКО

Луханіна І.А.

Маріупольський державний університет, м. Маріуполь

У доповіді розглядаються процеси, пов'язані зі створенням та функціонуванням книги в Україні наприкінці XVI – на початку XVIII ст.: репертуар книжкової продукції, зміни в технології виготовлення та оформлення, побутування книги, її сприйняття користувачами. Авторкою використані праці вітчизняних та зарубіжних дослідників В. Васильєва, С. Грипич, Л. Дубровіної, Я. Запаса, Я. Ісаєвича, Г. Ковальчук, В. Овчіннікова, В. Фрис та ін., присвячені історії кириличної рукописної та стародрукованої книги, теоретичним та термінологічним питанням книжкової культури.

На відміну від Західної Європи, де з появою друкарства рукописна книга швидко втрачає позиції та повністю замінюється друкованою, в українських землях рукописи і друковані видання співіснували тривалий час. Друкувалися, здебільшого, богослужбові книги. У рукописах залишалася переважна частина світських оригінальних і перекладених літературних творів та навчальних посібників, рукописні збірники історичного змісту.

При цьому характер самої рукописної книги дещо змінюється, стає більш «демократичним». І богослужбові книги, і книги світського спрямування переписують, в основному, півуставом. Паралельно використовують скоропис, однак книг, переписаних ним, збереглося небагато – переважно це продукція для приватного користування або юридичні тексти.

Відступають на другий план осередки книгописання. Більшість рукописів – скромні книги, писані священиками у селах і невеликих містах, дяками або старшими школярами. Розкішні, багато прикрашені рукописні фоліанти, на той час порівняно нечисленні, виникали на замовлення магнатів та ієрархів. В оформленні набувають поширення декоративні прикраси з елементами рослинного орнаменту, яким пишно заповнювали книжкові поля, оздоблювали заставки та обрамляли сторінкові мініатюри.

Змінюється і ставлення до книги. В. Фрис називає це періодом десакралізації [1, с. 204], що відображає загальні культурні тенденції того часу. Тепер книга не лише несе Боже слово, а й сприймається як інформаційне джерело пізнання. Виникнення та поширення друкарства, призвело до різкого збільшення кількості однакових книг і появи масової книги. Книгу в починають сприймати не лише як твір, що читається вголос, а і як візуальний образ.

Отже книжкова культура барокового періоду відображає загальну соціокультурну ситуацію, адже книга в українських землях не існує поза суспільством, його розвитком, технологічними винаходами і досягненнями, а змінюється разом із ним, пристосовуючись до його інформаційних потреб.

Література:

1. Фрис В.Я. Періодизація розвитку книги в Україні від найдавніших часів до початку XXI ст. / В.Я. Фрис // Рукописна та книжкова спадщина України. – 2010. – Вип. 14. – С. 198–210.